

Голові разової спеціалізованої вченої ради в
Національному технічному університеті
«Дніпровська політехніка» доктору історичних
наук професору Бородіну Є. І.

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО РЕЦЕНЗЕНТА

докторки філософії, доцентки,

Сахарової Катерини Олександрівни на дисертаційне дослідження
Шипіциної Євгенії Сергіївни «Європейський досвід реформування
публічного управління загальною середньою освітою», подане до захисту в
разову спеціалізовану вчену раду Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка» на здобуття ступеня доктора філософії в галузі
знань 28 Публічне управління та адміністрування за спеціальністю 281
Публічне управління та адміністрування

Відгук складено на основі вивчення дисертаційної роботи, опублікованих
авторкою наукових праць, а також матеріалів та документів, що
підтверджують впровадження результатів дослідження.

1. Обґрунтування актуальності теми дисертації, її зв'язок із науковими програмами, темами.

Значущість ефективного управління у сфері загальної середньої освіти
зростає в умовах реформування системи публічного управління в Україні,
особливо в контексті децентралізації, євроінтеграції та цифрової
трансформації. Саме ця сфера формує фундамент людського капіталу,
забезпечує соціальну мобільність, згуртованість громад і стійкість територій у
воєнний та післявоєнний періоди. Водночас загострюються проблеми
управлінської розбалансованості, нормативних колізій, нерівного доступу до
освітніх послуг, що зумовлює необхідність наукового осмислення сучасних
моделей публічного управління та пошуку адаптованих до українських умов
європейських практик.

Актуальність теми зумовлена потребою в розробці ефективних
управлінських механізмів, які б поєднували інституційну автономію, цифрову
прозорість, соціальну справедливість і стратегічну орієнтацію на результат. У
цьому контексті концепція належного врядування, досвід країн Європейського
Союзу щодо реформування освітньої політики, а також виклики, спричинені
війною в Україні, вимагають оновлення управлінських підходів до загальної
середньої освіти.

Дисертаційне дослідження виконано в межах таких наукових тем:
«Еволюція інститутів і форм публічного управління: теоретико-методологічні
засади» (№ 01180006488); «Забезпечення стійкості, ревіталізації та розвитку
територій і громад в Україні» (№ 0122U002375); «Цифрова трансформація
публічного управління» (№ 0122U002236); «Удосконалення механізмів

державного антикризового управління в умовах системних реформ в Україні» (№ 0118U100228).

Результати дослідження інтегрують теоретичні та прикладні напрацювання в межах зазначених тем і спрямовані на формування ефективної моделі публічного управління загальною середньою освітою на основі європейського досвіду, принципів поліцентризму та цифрової взаємодії. Особлива увага приділена впровадженню дуальної моделі старшої школи, вдосконаленню механізмів фінансування, інституційної підзвітності та цифрового моніторингу як інструментів забезпечення якості та доступності освіти в громадах.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна.

Здобувачкою належним чином обґрунтовано актуальність теми, коректно визначено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження. Дисертаційна робота має комплексний характер, відзначається логічною структурованістю та високим рівнем теоретико-методологічної обґрунтованості. Достовірність результатів забезпечена використанням значної кількості емпіричних джерел, сучасного законодавства, міжнародної порівняльної аналітики, а також відповідністю застосованих методів дослідження поставленим цілям і завданням.

Наукові положення та висновки, сформульовані в дисертації, мають внутрішню логіку, емпіричну доказовість і практичну значущість. Зокрема, у дисертаційному дослідженні:

уперше: розроблено концептуальну модель впровадження дуальної освіти у старшій школі в межах публічного управління ЗСО, адаптовану до умов децентралізації та профільної трансформації, що забезпечує поєднання освітніх та управлінських ресурсів на місцевому рівні й орієнтована на професійну самореалізацію учнів; запропоновано матрицю адаптивності моделей управління освітою, що дозволяє оцінювати ступінь інституційної готовності громад до впровадження європейських практик на основі принципів поліцентричного управління та належного врядування;

удосконалено: понятійно-категоріальний апарат дослідження через введення авторського визначення реформування публічного управління загальною середньою освітою як цілісного процесу цифрової, інституційної та нормативної трансформації; механізм формульного фінансування ЗЗСО – за рахунок адаптації європейського досвіду (зокрема, моделей Польщі й Великої Британії) з урахуванням демографічної вразливості та малокомплектності шкіл; підходи до цифрового управління освітою – шляхом запропонованої інтеграції наявних інформаційних систем (ЄДЕБО, АІКОМ, ІСУО) у єдиний портал моніторингу, планування та управлінського аналізу на всіх рівнях;

дістали подальшого розвитку: типологія управлінських моделей у сфері ЗСО, яка враховує європейську практику та українські реалії (гібридна модель з елементами децентралізації та державно-громадського управління); інституційні механізми взаємодії між суб'єктами управління освітою – через запровадження практики багаторівневих угод, міжсекторального партнерства, а також форм співпраці з роботодавцями в межах дуальної моделі; методологія адаптації європейського досвіду – із врахуванням соціальної диференціації, нормативної фрагментованості та потреб післявоєнного відновлення.

Отримані результати дозволяють стверджувати про повне та якісне виконання наукового завдання й демонструють належний рівень методологічної компетентності здобувачки.

3. Оцінка змісту роботи та повноти викладу результатів дисертації в опублікованих працях.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 339 сторінок, з них 299 – основний текст, представлено 15 таблиць, 11 рисунків, 9 додатків, список використаних джерел охоплює 393 найменування, з них 192 – іноземні (у тому числі 183 – іншомовні джерела) та 201 – українські офіційні документи, наукові публікації, аналітичні матеріали та освітні стратегії.

Зміст дисертаційного дослідження демонструє достатню обізнаність здобувачки з основними концепціями, методологічними підходами та науковими розвідками у сфері публічного управління освітою, зокрема в частині його трансформації відповідно до європейських стандартів і викликів внутрішнього реформування. Дисертантка комплексно охопила як теоретичну, так і прикладну площину дослідження, що дозволило їй сформулювати обґрунтовані наукові положення та практичні рекомендації, спрямовані на модернізацію публічного управління загальною середньою освітою в умовах децентралізації та євроінтеграції.

У розділі 1 «Реформування публічного управління загальною середньою освітою: теорія та право» проаналізовано сучасний стан наукової розробки проблеми реформування публічного управління в системі освіти в країнах ЄС, окреслено понятійно-категоріальний апарат дослідження з урахуванням міждисциплінарного підходу, охарактеризовано основні наукові школи і концепції належного врядування та поліцентричного управління, проведено аналіз національного законодавства у сфері освіти й місцевого самоврядування, виявлено прогалини та нормативні колізії, які перешкоджають ефективному реформуванню системи управління загальною середньою освітою в Україні.

У розділі 2 «Досвід реформування публічного управління загальною середньою освітою в країнах ЄС» здійснено систематизацію моделей управління освітою, що реалізуються в країнах Європейського Союзу, зокрема

ЄС-15 та посткомуністичних країнах, охарактеризовано інституційні й управлінські особливості функціонування шкільної освіти, типологізовано моделі освітньої автономії та підзвітності, визначено основні механізми зовнішнього оцінювання, фінансової підтримки та цифрового контролю якості освіти. На основі аналізу узагальнено інституційно релевантний досвід для подальшого використання у вітчизняній практиці, зроблено акцент на можливостях його адаптації з урахуванням соціально-економічного та правового контексту України.

У розділі 3 «Шляхи адаптації європейського досвіду реформування публічного управління загальною середньою освітою в Україні» представлено авторське бачення імплементації інструментів європейського освітнього управління в українських умовах, здійснено критичний аналіз актуальних проблем публічного управління ЗСО, узагальнено інституційні бар'єри, фінансові диспропорції, кадрову нестабільність, цифрову нерівність та інфраструктурну уразливість. Здійснено спробу концептуального моделювання механізмів публічного управління у сфері загальної середньої освіти на основі типологізації управлінських моделей, запропоновано адаптивну модель дуальної освіти для старшої школи, орієнтовану на розвиток професійних компетентностей учнів та взаємодію із соціальними партнерами, представлено алгоритм впровадження цифрового моніторингу й удосконалення формульного фінансування з урахуванням демографічної ситуації в громадах.

За результатами виконання дисертаційного дослідження опубліковано 13 наукових праць, з них: 6 статей у наукових фахових виданнях України (зокрема 1 – у співавторстві), 7 тез доповідей у матеріалах міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій. Основні положення дисертації пройшли апробацію на наукових форумах, зокрема на конференціях, присвячених публічному управлінню, європейській інтеграції, цифровій трансформації та розвитку компетентностей педагогів. Результати дослідження впроваджено в діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, закладів загальної середньої та вищої освіти, що підтверджено відповідними довідками про впровадження.

4. Значення роботи для науки, практики та суспільства

Наукове значення дисертаційної роботи полягає в тому, що вона є цілісним міждисциплінарним дослідженням у сфері публічного управління та адміністрування, яке комплексно висвітлює проблематику реформування управління загальною середньою освітою в умовах децентралізації, цифрової трансформації та європейської інтеграції. У роботі розроблено концептуальні засади вдосконалення управлінських механізмів у сфері ЗСО, запропоновано модель дуальної освіти для старшої школи, адаптовано європейські підходи до

формульного фінансування та створено підґрунтя для використання цифрових платформ як інструментів стратегічного управління.

Практичне значення роботи полягає в тому, що її результати можуть бути використані у діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, керівників освітніх закладів, територіальних громад, а також у процесі підготовки та підвищення кваліфікації кадрів сфери публічного управління. Напрацювання дисертації можуть бути використані для розробки стратегічних документів у сфері освіти, впровадження інноваційних управлінських рішень на рівні громад, створення цифрових моніторингових систем, підвищення прозорості та підзвітності освітньої політики. Матеріали дослідження можуть бути використані також у подальших наукових розвідках і при укладанні навчальних програм для здобувачів ступенів магістра та PhD за спеціальностями галузі «Публічне управління».

Результати, отримані здобувачкою, мають практичну значущість, апробовані та впроваджені, що підтверджується відповідними довідками, зокрема:

- Департамент освіти і науки Дніпропетровської обласної військової адміністрації (результати дослідження використано в управлінській діяльності департаменту, зокрема враховано авторські рекомендації щодо впровадження моделі дуальної освіти в старшій школі, цифрового моніторингу якості освіти та підтримки кадрового потенціалу в громадах, що постраждали від війни; довідка № 2541/0/211-25 від 21.04.2025);

- Відділ освіти, культури, молоді та спорту Миколаївської сільської ради Дніпропетровської області (результати дослідження використано під час оптимізації освітньої мережі громади на основі європейських практик стратегічного планування; зокрема враховано підходи до посилення інституційної спроможності ОМС, розвитку освітніх партнерств і взаємодії з батьківською спільнотою; довідка № 222 від 21.04.2025);

- Комунальний заклад освіти «Ліцей «Синергія» Дніпропетровської обласної ради (у межах управлінської діяльності ліцею апробовано елементи дуальної освіти, впроваджено менторські та профорієнтаційні практики, оновлено внутрішній моніторинг якості освіти, активізовано роботу учнівського самоврядування; довідка № 37 від 28.11.2024);

- Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» (Навчально-науковий інститут державного управління) (результати дослідження використано при оновленні змісту освітніх компонентів для здобувачів ступенів магістра і доктора філософії за спеціальностями 281 «Публічне управління та адміністрування» і 073 «Менеджмент», зокрема інтегровано тематику цифровізації, європейських моделей управління освітою та ефективності місцевих освітніх політик; довідка № 12-22-9 від 25.04.2025).

5. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Грунтовне вивчення змісту дисертаційної роботи, наукових публікацій здобувачки, а також результатів перевірки тексту дисертації за допомогою корпоративного сервісу StrikePlagiarism.com, рекомендованого Міністерством освіти і науки України для закладів вищої освіти з метою дотримання принципів академічної доброчесності, дають підстави стверджувати, що порушень академічної доброчесності не встановлено.

Усі запозичення, цитати, положення та ідеї інших авторів мають належні бібліографічні посилання на першоджерела, науковий апарат оформлений згідно з вимогами академічної етики, факти некоректного запозичення або плагіату не виявлені.

6. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту та оформлення дисертації

У цілому дисертація справляє позитивне враження, проте є окремі положення, які потребують уточнення або спонукають до дискусії.

1. У підрозділі 1.1. дисертаційної роботи авторка перераховує науковців, які на її думку максимально повно дослідили проблеми реформування публічного управління загальною середньою освітою в країнах ЄС, проте місцями текст носить описовий характер, без констатації авторської позиції.

2. На наш погляд, назва розділу 1 «Реформування публічного управління загальною середньою освітою: теорія та право» виглядає дещо публіцистично, доцільніше було б подати її в більш класичному вигляді, наприклад: Теоретико-правові засади реформування публічного управління загальною середньою освітою»

3. Авторка цілком слушно стверджує, що «важливим є недолік поверхневого вивчення впливу криз, зокрема пандемії COVID-19» (стор.46). На наш погляд, доцільно було б проаналізувати також вплив російсько-управлінської війни на трансформаційні процеси в системі середньої освіти європейських країн, принаймні тих, які прийняли на себе найбільший тиск українських біженців (створення українських шкіл, проведення НМТ тощо).

4. Підрозділ 3.3. містить фрагменти опису зарубіжного досвіду, проте ця інформація міститься й у другому розділі. На наш погляд, доцільно було б не деталізувати ці моменти, а зосередитись на управлінських механізмах впровадження позитивних практик в український контекст.

5. Висловлені зауваження відтворюють творчий характер роботи, суттєво не впливаючи на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження Є. Шипициної та характеризують значну складність досліджуваної проблематики.

7. Загальний висновок про відповідність роботи встановленим вимогам

Характеризуючи дану роботу, маємо відзначити, що основні наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, відповідають вимогам, що пред'являються до досліджень такого рівня. Вивчення тексту дисертаційної роботи та наукових публікацій здобувачки надають підстави для висновку, що дисертація Шипіциної Євгенії Сергіївни на тему: «Європейський досвід реформування публічного управління загальною середньою освітою» є самостійним, завершеним науковим дослідженням.

За актуальністю, науковою новизною, рівнем обґрунтованості положень і практичної значущості здобутих результатів, дисертація Шипіциної Є.С. відповідає галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» та спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а також вимогам наказу МОН України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з наказом МОН № 759 від 31.05.2019 р.).

Авторка, Шипіцина Євгенія Сергіївна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний рецензент,

доцентка кафедри філософії і педагогіки
НТУ «Дніпровська політехніка»,
докторка філософії

Катерина САХАРОВА